

Liikunnan valtiontuki irrotettava rahapelipolitiikasta

Rahapelipoliittisen keskustelun painopiste on siirtynyt Suomessa pelihaittojen ratkaisemiseen. Eikä pelimuotojen ja pelaamisen rajoittaminen ole jäämässä pelkäksi puheeksi, vaan uudistettua arpajaislakia (2019) on jo sovellettu. Rajoitusten vaikutus rahapeliuottoihin herättää huolta valtion liikuntamäärärahojen tulevaisuudesta, koska ne perustuvat käytännössä täysin Veikkauksen voittovaroihin. Löytöisikö Ruotsista uusia eväitä rahapelipoliittikkaan?

PPEKKA SULKUSEN (2019, 111) MUKAAN ”edunsaajat ovat menetelleet tyhmästi, kun eivät ole vaatineet rahapeliuottojen ohjaamista valtion budjettiin ajoissa”. Pelituotot vähenevät, ja niiden korvaaminen budjettivaroista on haastavaa taloustaantumassa. Toisin sanoen liikuntamäärärahojen ja Veikkauksen voittovarojen kytkentöjen purkaminen olisi pitänyt aloittaa silloin, kun ne vielä kasvoivat.

Näkemys ei ollut ymmärrettävästi kovin suosittu alati kasvaneisiin tuottoihin uskoneiden edunsaajien joukossa. Nähtävissä oleva voittovarojen supistuminen on nimenomaan liikunnalle erityisen haastavaa, koska sen budjettivaroista rahoitettava osuus on hyvin pieni muihin edunsaajiin nähden. Paikattava aukko on suurempi kuin muilla sektoreilla.

Budjettirahoitukseen siirtymisessä ei ole kuitenkaan kysymys pelkästään taloudesta, vaan myös valtiollisen liikuntapolitiikan toimintatavasta. Suomen malli on rakentunut historiallisesti, kuten muissakin Pohjoismaissa, urheilun kattojärjestöjen, valtion urheiluviranomaisen ja valtion pelimonopolin väliselle korporatiivisesti säädellylle vuorovaikutukselle. Pelirahat ovat kiertäneet tässä kolmiossa monopolista valtion viranomaiselle, yleensä ministeriölle, joka on jakanut rahat kattojärjestölle poliittisen budjettiprosessin ulkopuolella.

Rahapelipolitiikan tutkijoiden mukaan pelien tarjoajien, viranomaisten ja edunsaajien välille on ajan myötä syntynyt riippuvuusverkosto, jossa jaettuna intressinä on yksinoikeusjärjestelmän ja rahapelimonopolin säilyttäminen (Sulkunen et al. 2019, 1). Valtion hallintoreformit ja urheiluliikemallin romahtaminen ovat vähentäneet mallin korporatiivisia piirteitä Suomessa, mutta kaikki kolme osapuolta ovat edelleen yhtenä rintamana puolustaneet rahapelimonopolin säilyttämistä. Näyttää kuitenkin siltä, että nykyistä toimintamallia tukevan kolmion viimeisinkin kulma, rahoittaja Veikkaus, on perusteellisen muutoksen edessä.

Tarkastelen aluksi suomalaisen rahapelipolitiikan perinteistä mallia ja siihen kohdistuvia muutospaineita, jot-

ka heijastuvat myös liikunnan valtionrahoitukseen. Tämän jälkeen analysoin, miten Ruotsissa asia ratkaistiin muuttamalla valtion tuki pelirahoituksesta budjettirahoitukseksi. Lopuksi tuon esille Ruotsin mallin ja budjettirahoitteen hyviä puolia Suomen liikuntarahoituksen tulevaisuutta koskevan kriisin ratkaisemisessa.

Suomalaisen rahapelipolitiikan perusmallin murroskohdat

Rahapelipoliittisesti perinteistä suomalaista markkinasääntelyä voi nimittää *alibimalliksi* (Kingma 2008). Pelaaminen on laillistettua laittomien markkinoiden välttämiseksi, mutta sitä rajoitetaan vähentämällä mahdollisuuksia yksityiseen voitontavoitteluun ja jakamalla voitot hyviin tarkoituksiin, kuten hyvinvointiin ja urheiluun. Valtiolla rooli on keskeinen sekä toimijana että sääntelijänä, ja muutenkin malli liittyy läheisesti hyvinvointivaltion periaatteisiin. Pelaaminen on silti edelleen kiistanalaista ja sitä pidetään paheena.

Tämän mallin on haastanut *riskimalli* (Kingma 2008), jossa pelaaminen nähdään kaupallisesti potentiaalisena viihteenä ja laillisena toimintana. Todennäköisesti sallivampaan suhtautumistapaan vaikuttivat alun perin fisikaaliset tekijät, kuten paine kerätä valtioiden tuloja muutoin kuin veroperustaisesti sekä lisäksi ideologiset syyt, kuten uusliberalistiset ajatukset kuluttajan vapaudesta (Sulkunen et al., 2019, 7). Tätä seurasi pelimarkkinoiden kasvu ja pelaamisen maantieteellinen laajentuminen, jota vauhditti virtuaalipelaamisen mahdollistava teknologia sekä se, että jotkin maat tarjosivat internet-rahapeliyhtiöiden kansainväliselle toiminnalle lainsäädännöllisen suojakuoren (Myllymaa ja Matilainen 2016, 474). Riskimallissa uhkapelien järjestäjien itsesääntelyä pidetään yhtä tärkeänä kuin valtion harjoittamaa.

Rahapelaaminen on lisääntynyt riskimallin yleistymisen myötä, mikä on herättänyt huolta peliongelmiensa kasvusta. Rahapelitutkimukset ja eri näkökulmista tehdyt selvitykset ovat osaltaan tuoneet 2010-luvulla pelihai-

Kuva: Antero Aaltonen

tat entistä painokkaammin rahapelipoliittiseen keskusteluun. Hieman liioitellen tämän voidaan heijastelevan kaikuja varhaisimmasta *kieltomallista* (Kingma 2008), jossa uhkapelaamista pidetään yhteiskunnan vain laittomana mahdollisena toimintahäiriönä. Harva tutkijakaan kuitenkaan kannattaa mahdottomana pidettyä pelaamisen täyskieltoa. Pelihaittoja pidetään kuitenkin niin vakavina, että alan tutkijat eivät pidä edes nykyisen asteista pelaamisen vapauttamista yhteiskunnan kokonaisedun kannalta järkevänä.

Moraalipoliitikka ja pienevät voittovarot kyseenalaistavat perinteisen mallin

Tutkijoiden mukaan suomalaisessa rahapelipoliitikassa on suhtauduttu pelihaittoihin sallivasti. Euroopan unionille Suomi on perustellut yksinoikeusjärjestelmäänsä kuluttajien suojelulla, mikä on kuitenkin ollut toissijaista. Ensisijaista on ollut pelaamisen rajoittamisen sijaan estää kilpailijoiden pääsy kotimarkkinoille. Suomalaista järjestelmää kuvaavat käsitteet historiallinen protektionismi ja organisoitu tekopyhyys, jonka pääasiallinen tarkoitus on ollut tuottaa yhä suurempi rahapotti edunsaajille (Myllymaa & Matilainen 2016, 475).

Hokkasen (2016) mukaan politiikkaa on ohjaillut enemmän finanssi- kuin suojelijavaltio. Näin siitäkin huolimatta, että Murrin (2016) arvion mukaan Suomessa on noin 50 prosenttia enemmän pelihaittoja kuin keskimäärin Euroopan maissa. Hänen mukaansa ajatus monopolista pelihaitoilta suojaavana voidaan hylätä. Monopolin on pelastanut vain se, ettei EU ole kuitenkaan ollut kiinnostunut pelihaittojen määrästä, vaan eri pelitoimijoiden tasapuolisesta kohtelusta ja järjestelmän johdonmukaisuudesta (Murto 2016, 467).

Poliittinen ilmasto on kuitenkin muuttunut pelirajoituksia suosivammaksi. Tämä heijastelee aidosti kansa-

laisten moraalisten arvojen muutosta, jossa pelaamisen rajoittamista tuetaan yhä voimakkaammin suhteessa sen tuomiin taloushyötyihin. Rahapelipoliitikka on latenttia moraalipoliitikkaa, jossa taloudellisilla hyötynäkökulmilla voi olla huomattavakin painoarvo suhteessa moraalisiin arvoihin. Se poikkeaa niin sanotusta manifestisesta moraalipoliitikasta, kuten vaikkapa eutanasiaan liittyvistä säädöksistä, jossa instrumentaalisilla näkökulmilla on hyvin vähän painoarvoa (Hurka et al. 2017).

Silti rahapelipoliitikassakin kansalaisten moraalikäsitteisiin vetoamisella on keskimääräistä enemmän tartuntapintaa. Valtakunnan päämedioiden otsikot, joissa Veikkauksen rahapelit on esitetty köyhien tai pienen peliongelmaisten joukon tulonsiirtona varakkaammille, koettelevat kansalaisten oikeustajua. Rahapelitutkijoiden on ollut helppo osoittaa Suomen puutteet pelien rajoittamisessa. Suomen syntilistä ehti kasvaa suureksi, koska edunsaajanäkökulma hallitsi pitkään rahapelipoliitikkaa, eivätkä pelaamisen sääntely ja valvonta olleet samalla tasolla kuin naapurimaissa. Erot näyttäytyivät yleisölle räikeinä, kun tutkijat alkoivat saada näkemyksiään läpi julkisuudessa (ks. esim. Lerkkanen & Marionneau 2019, 614). Lyhyessä ajassa rahapelaamisesta taloushyötyjen korostamisesta on tullut moraalisesti arveluttavaa. Liikuntaväenkin on syytä epäillä nykyjärjestelmän oikeutusta (ks. Kokkonen 2019).

Pelipoliitikassa edessä suunnanmuutos

Rahapelipoliitiikan suunnanmuutos supistaa tulevaisuudessa pelimarkkinoita. Aggressiivisten pelien kehityksen rajoitukset ja kuluttajien riskiryhmien suojeleminen kaventavat peliyhtiöiden tuotekehittelyä ja markkinointia. Ilman näitä kasvutekijöitä jo ennestään kylläntymisen merkkejä osoittavan rahapelimarkkinan kasvattaminen on tulevaisuudessa hankalaa (ks. Sulkunen et al. 2019, 123).

On aika kyseenalaistaa liikuntasektorin ”vanha pelikirja”, jossa kehoitetaan tukemaan vallitsevaa yksinoikeusjärjestelmää ja Veikkauksen monopolia kaikissa käänteissä.

Tämä leikkaa edunsaajien voittovaroja. Tästäkin syystä on aika kyseenalaistaa liikuntasektorin ”vanha pelikirja”, jossa kehoitetaan tukemaan vallitsevaa yksinoikeusjärjestelmää ja Veikkauksen monopolia kaikissa käänteissä. Voi aiheellisesti kysyä, olisiko viimein järkevää purkaa kansallisen liikuntapolitiikan sekä jatkuvassa turbulenssissa olevan rahapelipolitiikan väliset kytkennät, mukaan lukien voittovarojen jakoon liittyvät riippuvuussuhteet Veikkauksen, OKM:n ja liikuntajärjestöjen välillä.

Liikuntamäärärahojen siirtäminen budjettiin on eri asia kuin taloudellisesti suotuisin rahapelipolitiikka liikunnalle ja urheilulle. Kiinnitän huomioni lähinnä ensimmäiseen eli budjettikysymykseen. Määrärahojen siirtäminen budjettiin ei ole pelkkää tilinpitoa, vaan koko liikuntapoliittinen keskustelu voi politisoitua uudella tavalla parlamentaarisen budjettikehyksen sisällä. Sen tavoitteet voivat muuttua, ainakin pitkällä aikavälillä, mikä vaikuttaa varojen kohdentamiseen. Nykyinen heterogeeninen, koko sektorin erilaisia toimintoja rahoittava rakenne saattaisi näyttää erikoiselta budjettikirjassa. Voi olla, että joidenkin tällä hetkellä liikuntarahoitukseen kuuluvien toimintojen rahoitus siirrettäisiin muille momenteille.

Liikunnan saamaa budjettiosuutta voidaan tuskin vaikeoida tai sitoa johonkin ulkopuoliseen lähteeseen nykyisellä tavalla. Sen olisi kilpailtava valtionrahoituksesta muiden sektoreiden kanssa. Samoin askarruttaa se, miten voitaisiin säilyttää nykyinen ministeriön harjoittama organisaatiokeskeinen jakotapa, jossa vuosimuutokset ovat suhteellisen pieniä. Kaikki tämä horjuttaa valtion nykyisen liikuntapolitiikan perustuksia. Tämän vuoksi liikuntasektorin sinällään hajanaiset valtiopiirit ovat suhtautuneet parlamentaarisesti päätettävään rahoitukseen varauksella. Olemme Suomessa osin samojen kysymysten edessä kuin Ruotsissa reilu kymmenen vuotta sitten.

Miten pelituottoja jaettiin Ruotsissa 1990–2000-luvuilla?

Ruotsissa urheiluliikkeen rahapelihuuma oli ylimmillään 1990-luvun alussa. Suosittu Bingolotto toi **Johan Nordbergin** (2006, 5) mukaan yksistään yli miljardin kruunun eli yli sadan miljoonan euron voitot urheiluliikkeelle. Peliä ylläpitää edelleen kansalaisjärjestöjen yhteisorganisaatio Folkspel, jonka suurin edunsaajaryhmä ovat urheilujärjestöt. Bingoloton suosio alkoi hiipua jo vuoden 1997 jälkeen, eikä Folkspel ole pystynyt luomaan tilalle uutta yhtä menestyksekkästä tuotetta.

Noihin vuosiin saakka taloudellisesti merkittävin valtion tuki urheilulle tuli yleishyödyllisten järjestöjen oikeudesta ylläpitää omia pelejään valtion monopolin (Svenska Spel) rinnalla. Toinen merkittävä tukimuoto oli aina vuodesta 1913 saakka urheilulle myönnetty tuki valtion budjetista. Verovaroihin perustuva ja siten muista Pohjois-

maista poikkeava tukimuoto oli suuruudeltaan noin 50 miljoonaa euroa vuonna 1997 eli noin puolet Bingoloton tuotosta. Kolmas ja pienin tukimuoto oli Svenska Spelin voittovaroihin perustuva noin viiden miljoonan euron ”yleinen peliraha”. (Peterson & Nordberg 2008, 163.)

Bingoloton suosion hiipuminen ei kuitenkaan laskenut urheiluliikkeen saamia rahapelituloja merkittävästi. Syynä oli Svenska Spelin uusi voitonjakojärjestelmä, jonka kautta urheiluliikkeen saama summa moninkertaistui 2000-luvun alusta lähtien. Urheilun omien pelien tuotot laskivat, mutta ne kompensoituivat Svenska Spelin voitoilla. Tässä yhteydessä tehty päätös sitoa kaikki uudesta voitonjakojärjestelmästä myönnettyt varat kansanliikkeiden lapsi- ja nuorisotoimintaan oli merkittävä ja kauaskantoinen liikuntapoliittinen linjanveto.

Järjestelmä synnytti kaksi uutta tulokanavaa urheilulle vanhan yleisen pelirahan rinnalle. Svenska Spelin kokonaisvoitosta siirrettiin kiinteä perussumma suoraan valtiolle. Jäljellejäävä voitto jaettiin tasan valtion ja kansanliikkeiden kesken. Urheilun osuus oli noin 80 prosenttia ja loppuosan sai nuorisotyö. Saamansa varat urheiluliikkeen kattojärjestö Riksidrottsförbundet (RF) ohjasi ensinnäkin vahvistamaan seurojen lapsi- ja nuorisotyön tukea (lokalt aktivitetstöd eli LOK-stöd). Toinen uusi tulokanava syntyi, kun valtion saamasta osuudesta päätettiin myöntää urheilulle varoja erilaisiin yhteiskuntaelämän ja urheilun suhdetta koskeviin kehitysprojekteihin. Nämäkin varat RF kohdisti seurojen, alueiden ja lajiliittojen lapsi- ja nuorisotoimintaan (Mäkinen 2010, 34–35.).

Svenska Spelin voittovarojen kasvun ansiosta lisääntyi 2010-luvulla myös urheiluliikkeen vastaanottama valtion tuki. Jo vuonna 2004 Ruotsin urheiluliike sai valtiolta yhtä paljon tuloja kuin omista rahapeleistään. Vuonna 2006 urheiluliike sai valtiolta jo kaksi kertaa enemmän rahaa kuin omista pelituotoistaan. Ruotsin urheilun suhteellisesti alhainen valtion tuki nousi muiden Pohjoismaiden tasolle Svenska Spelin ja sen uuden voitonjakojärjestelmän ansiosta.

Yleinen peliraha ja valtion budjetista saatu yleistuki pysivät samantasoisina, mutta lapsi- ja nuorisotoimintaan sidotut tuet kasvoivat vuosi vuodelta. Tämän seurauksena lapsi- ja nuorisotoiminnan osuus nousi valtion tuesta 60–70 prosenttiin, mikä on merkittävästi enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Suurin osa tästä tuesta ohjautui seuroil-

le vakiinnuttaen entistäkin enemmän niiden vahvaa asemaa ruotsalaisessa urheilujärjestelmässä.

Tukipolitiikan luonne muuttuu Ruotsissa

Ruotsalaisen urheiluväen olisi luullut kauttaaltaan hyrisevän tyytyväisyyttään, kun valtion tuki kasvoi, eikä suinkaan kyseenalaistavan sen perustamista rahapeleihin. Näinhän meilläkin on toimittu. Ruotsissa Johan Nordberg (2006) nosti kuitenkin artikkelissaan ”urheilun peliriippuvuudesta” esille kehityslinjaan liittyviä huolia. Nordbergin mukaan oleellista ei ollut se, miten pelimarkkinoiden muutokset vaikuttavat urheiluliikkeen saamiin tuloihin Svenska Speliltä, vaan se, miten valtio suhtautuu urheiluun, jos ja kun peliyhtiön tulot alkavat laskea.

Nordberg katsoi, että rahapelien tuottokin on pohjimiltaan valtion tukea, joten Ruotsin parlamentin tulisi päättää siitä. Rahapelien voittovaroihin perustuva tuki, teki hänen mielestään urheilun rahapeliriippuvaiseksi ja sitoi RF:n toimimaan rahapelipolitiikassa Svenska Spelin etujen mukaisesti (Nordberg 2006.) Jo joulukuussa 2006 Ruotsin hallitus päätti teettää virallisen selvityksen valtion myöntämästä urheilun tuesta. Yliopiston lehtori Nordberg kutsuttiin arviointiryhmän sihteeriksi ja professori **Tomas Peterson** sen vetäjäksi.

Arviointiryhmä toisti loppuraportissaan Nordbergin esittämät huolet. Ryhmä näki voittovaroihin perustuvan jaon poikkeavan useissa kohdissa valtion budjettivaroja koskevasta poliittisesta logiikasta. Sen lisäksi Euroopan unionin rahapelipoliittisten vaatimusten ja ulkomaisen kilpailun nähtiin tuovan Svenska Spelille haasteita, jotka voisivat pienentää urheiluliikkeen saamaa tukea (Peterson & Nordberg 2008, 371 ja 375). Järjestelmän muutosherkkyyttä pidettiin ongelmallisena vastuullisen liikuntapolitiikan kannalta. Tuen suuruuteen vaikutti Svenska Spelin liiketoimintatulos, eikä se, miten urheiluliike onnistui lasten ja nuorten toiminnassaan (Riksdag 2017, 36).

Ruotsin parlamentti hyväksyi vuonna 2009 Svenska Spelin ylijäämän perustuvan jakomallin korvaamiseen vakaalla ja ennustettavalla valtion tuella. Vuodesta 2011 lähtien urheiluliikkeen budjetista saama tuki ei ole enää ollut riippuvainen Svenska Spelin voitoista (Riksdag 2017, 36.) Uudistus jäməköitti merkittävästi Ruotsin valtion liikuntapolitiikan ohjausprosesseja (ks. tietolaatikko).

Ratkaisu osoittautui urheiluliikkeelle taloudellisesti järkevaksi ratkaisuksi viimeistään, kun sen perusteluissa esitetyt rahapelipoliittiset huolet alkoivat realisoitua. Budjetista urheilulle osoitetut varat kasvoivat lievästi 2010-luvun loppupuoliskolla. Samaan aikaan Ruotsin rahapelituotot polkivat paikallaan. Vuosina 2010–2017 luvanvaraisten peliyhtiöiden tuotot kasvoivat Ruotsissa vain kolmella prosentilla, kun Suomessa Veikkauksen edeltäjien pelituotot nousivat 27 prosenttia.

Suomen peliyhtiöitä tiukempien pelirajoitusten sitoma Svenska Spel ei pystynyt vastaamaan ulkomaiseen (luvatomaan) kilpailuun. Luvattomien pelimarkkinoiden osuus kasvoi Ruotsissa 15 prosentista vajaan neljäsosaan ennen vuoden 2019 rahapelipoliittista uudistusta. Ruotsissa siirryttiin lisenssijärjestelmään, jossa peliyhtiöt voivat hakea toimilupaa rahapelimarkkinoilla. Valtio kerää lisens-

situlot, joiden lisäksi peliyhtiöt maksavat 18 prosentin peliveroa. Rahapeli- ja arvoautomaattien pitämisen yksinoikeus jäi Svenska Spelille (Stenbacka et al. 2018, 31–32.).

Urheilun talouden kannalta rahapelipoliittinen uudistus näyttää tässä vaiheessa myönteiseltä. Kokonaisuutena uudistus jatkaa Ruotsin yleishyödyllisiä yhteisöjä ja kansalaisjärjestöjä suosivaa rahapelipoliittista linjaa. Niiden mahdollisuus rahoittaa toimintaansa rahapeleillä säilytettiin, ja ne eivät joudu maksamaan veroja tästä toiminnasta. Lakiteknisesti haastavan poikkeuksen perusteeksi löytyi tiivistäen se, ettei kolmannen sektorin yhteiskunnallista asemaa ja merkitystä voi pitää rinnastaa yksityisiin toimiin (ks. Örnberg & Hette 2018, 203–204; 211–212).

Ruotsissa parhaillaan istuva rahapelikomitea pohtii mahdollisuuksia hyvittää taloudellisesti urheiluyhteisöjä siitä, että niiden toiminta on pelaamisen kohteena (Kommittédirektiv 2018:47). Erityisesti pelikohdetahot kuuluvat myös lisenssimarkkinoihin siirtymisen suurimpiin hyötyjiin niille avautuneiden yhteistyömahdollisuuksien myötä. Markkinoiden kasvua hillitsevät kuitenkin Ruotsin uuden pelilain asettamat entistä tiukemmat rahapelaamista koskevat rajoitukset.

Valtion liikuntapolitiikka Ruotsissa

Ruotsissa urheiluliikkeen katto-organisaatiolla RF:lla on lakisääteinen tehtävä jakaa valtionavustukset hallituksen päätösten mukaisesti, käytännössä omille jäsenjärjestöilleen (SFS 1995:361). Tuen käyttö, valtion liikuntapolitiikan tavoitteet, avustusehdot ja raportointi määritellään asetuksessa (SFS 1999: 1177). Sitä päivitettiin ja laajennettiin budjettiperustaiseen rahoitukseen siirtymisen yhteydessä vuonna 2009 (SFS 2009:1589).

Centrum för Idrottsforskning (CIF) sai tehtäväkseen arvioida liikuntapolitiikan tavoitteiden toteutumista pitkällä aikavälillä. Tätä tehtävää CIF toteuttaa muun muassa asetuksessa olevien liikuntapoliittisten tavoitteiden pohjalta luodun indikaattorijärjestelmän avulla. Lisäksi CIF saa hallitukselta vuosittain virallisen tehtävänannon, jossa voidaan täsmentää syventävien analyysien kohteita. CIF jakaa myös liikuntatieteelliset tutkimusavustukset Ruotsissa.

Edelleen selkeää tulkintaa vailla valtion liikuntapolitiikan toimeenpanossa on RF:n kaksoisrooli urheiluliikkeen kattojärjestönä ja valtion viranomaisena. Sen pitäisi pystyä ajamaan samaan aikaan sekä jäsentensä että kaikkien kansalaisten etua, mikä aiheuttaa niin sisältäpäin kuin ulkoa syntyvää poliittista painetta. Kaksoisrooli on syntynyt jo 1930-luvulla, joten sen kanssa opittu todennäköisesti jo elämään (ks. Nordberg 2011, 15).

Voisiko budjettirahoitus jämäköittää suomalaistakin liikuntapolitiikkaa?

Ruotsin malli osoittaa, että liikuntaa ja urheilua voidaan rahoittaa verovaroista Pohjoismaissakin. Tukea säätelevä asetus määrittelee liikuntapoliittiset tavoitteet ja varojen käytön selkeästi. Varojen käyttöä myös seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja siitä raportoidaan hallitukselle. Lisäksi valtio ja urheiluliike ainakin näyttävät toimivan yhdensuuntaisesti liikuntapoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi, vaikka valtasuhteet ovatkin osittain ratkaisematta.

Suomalaisen liikuntapolitiikan ohjausprosessin puutteita on käsitelty viime vuosina paljon. Näyttää siltä, että olemme Ruotsiin nähden merkittävästi takamatkalla. Jos budjettirahoitusteiden siirtyminen edisti kehitystä Ruotsissa, se voisi toimia katalysaattorina meilläkin. Tois-taiseksi liikunnan budjettikysymyksen ratkaisu on sidoksissa rahapelipolitiikkaan.

Mikäli Veikkauksen rahapelipotti siirrettäisiin kokonaisuudessaan budjettiin, voisi koko liikunnan rahoitus tulla uudelleen tarkasteltavaksi. Jos vanha jakojärjestelmä jäisi voimaan, voitaisiin edetä asteittain ja siirtää budjettiin asioita esimerkiksi liikuntapoliittisen selonteon esittämässä järjestyksessä. Asteittaisesti toimien mitään kokonaisuudistusta olisi kuitenkin vaikea toteuttaa. On kuitenkin vaikea ennakoita, miten valtion rahapelipolitiikan muutoksesta johtuvaa ja liikuntarahoituksen tulevaisuuteen kohdistuvaa kriisiä ryhdytään ratkomaan. Liikuntaväen olisi kuitenkin hyvä aktivoitua, sillä ministeriöiden siilot ja Veikkauksen edunsaajapoterot eivät välttämättä suojaa tältä muutokselta.

Ruotsiin verrattuna meiltä puuttuu yksi ja yhtenäinen, edustukselliseen demokratiaan nojaava urheiluliike, historiallinen budjettirahoituksen siemen ja parlamentarismin ja urheilun läheisempi suhde. Puutteista pahin on kuitenkin tähän asti ollut haluttomuus, josta ollaan pakon edessä pääsemässä eroon. Budjetti-sana on ilmaantunut liikuntapolitiikan sanastoon. Se löytyy sekä liikuntapoliittisesta selonteosta että Suomen Olympiakomitean verkkosivuilta.

On selvää, että yhtenä syynä liikuntasektorin uudistumiskyvyttömyyteen on ollut tarve kyyristellä vallitsevan rahapelipolitiikan varjossa. Päätämättömyydestä olisi päästävä ja saatettava liikunta budjettirahoituksen piiriin muiden ”yhteiskuntakelpoisten” toimintojen rinnalle. Samalla pääsisimme eroon puolusteleavasta puhetavasta, jossa emme ”tuhlaa” verovaroja liikuntaan ja urheiluun. Sen sijaan voisimme todeta, että kokonaisuutena liikuntasektorin omarahoitteisuusasteen kanssa ei pysty kilpailemaan kuin elinkeinoelämä. Pieni, oikein kohdistettu valtiotuki voi ohjata tehokkaasti liikunnan ja urheilun positiivisia ulkoisvaikutuksia. Ne kestävät vertailun min-kä tahansa muun sektorin kanssa.

JARMO MÄKINEN, YTT

erikoistutkija

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus

jarmo.makinen@kihu.fi

LÄHTEET

- Centrum för idrottsforskning. 2018. Statens stöd till idrotten – uppföljning 2018.
- Hokkanen M. 2016. Rahapelit – License to Print Money? Yhteiskuntapolitiikka (81) 4.
- Hurka S., Christian A. & Knill C. 2017. Is Morality Policy Different? Testing Sectoral and Institutional Explanations of Policy Change. The Policy Studies Journal 45(4).
- Kokkonen J. 2019. Veikkauksen monopolia ei pidetä enää pyhänä. Liikunta & Tiede 2–3.
- Kommittédirektiv 2018:47. Centrala marknadsfrågor vid omregleringen av spelmarknaden.
- Kiangma S.F. 2008. The liberalization and (re)regulation of Dutch gambling markets: National consequences of the changing European context. Regulation & Governance 2, 445–458.
- Lerkkanen T. & Marionneau V. 2019. Rahapelaaminen Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018. Yhteiskuntapolitiikka (84) 5–6.
- Murto A. 2016. Vastuullisuus edellä mennään – Kommentit Hokkaselle. Yhteiskuntapolitiikka Yhteiskuntapolitiikka (81) 4.
- Myllymaa A. & Matilainen R. 2016. Eurooppalaisen rahapelipolitiikan suuri muutos vielä edessä? Yhteiskuntapolitiikka (81) 4.
- Mäkinen, J. 2010. Urheilun tuki ja rakenteet Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa (Organisational structures and the financial support for the sports in Finland, Sweden and Norway). Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja nro 17.
- Norberg, J. R. 1997. A mutual dependency: Nordic sports organizations and the state. The International journal of the history of the sport, 14(3), 115-135.
- Nordberg, J. R. 2006. Idrottens spelberoende och statens idrottsberoende. Forum for Idræt.
- Peterson, T. & Nordberg, J. R. 2008. Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten. SOU 2008: 59.
- Nordberg, J. R. (2011). Den svenska idrottspolitikens två sidor. Några reflektioner om statens stöd till idrotten och svensk välfärdspolitik. Forum for Idræt.
- Riksdag. 2017. Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar. Rapport från riksdagen 2016/17:RFRI2.
- Stenbacka W., Mäkinen J. and Lämsä J. 2018. Liikunnan ja urheilun julkinen tuki ja rakenteet Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa (Organisational structures and the financial support for the sports in Finland, Sweden, Norway and Denmark). KIHUn julkaisusarja nro 62.
- Sulkunen P., Babor T. F., Örnberg J.C., Egerer M., Hellman M., Livingstone C., Marionneau V., Nikkinen J., Orford J., Room R. and Rossow I. 2019. Setting Limits – Gambling, Science and Public Policy. Oxford University Press.
- Sulkunen P. 2019. Suomen rahapelisääntely järjestettävä uudelleen. Yhteiskuntapolitiikka (84) 1.
- Örnberg J.S. and Hettne J. 2018. The Future Swedish Gambling Market. Teoksessa: Egerer M., Marionneau V., Nikkinen J. (toim.). Gambling Policies in European Welfare State – Current Challenges and Future Prospects. Gambling Policies in European Welfare States. Work and Welfare in Europe. Palgrave Macmillan, Cham.